

สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในเมืองโพนไซ แขวงหลวงพระบาง
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว)
Beef Cattle Raising Situation of Farmers in Phonxay District
LuangPrabang Province, Lao People Democratic Republic (Laos PDR)

Thanousinh Kandee* พหล ศักดิ์กะทัศน์ กังสดาล กนกหงษ์ และสายสกุล ฟองมูล
Thanousinh Kandee*, Phahol Sakkatat, Kangsadan Kanokhong and Saisakul Fongmul

สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

Department of Resources Development and Agricultural Extension, Faculty of Agricultural Production

Maejo University, Chiang Mai, Thailand 50290

*Corresponding author: t_kandee@yahoo.com

Received: January 08, 2021

Revised: February 02, 2022

Accepted: May 02, 2022

Abstracts

This study aimed to explore the personal, socio-economic attributes of farmers raising beef cattle and the situation of beef cattle raising system in Phonxay district, Laungprabang province, Laos PDR. Questionnaire was used for data collection administers with 309 raising beef cattle farmers. The data obtained were analyzed using descriptive statistics i.e., frequency, percentage, standard deviation, highest score and lowest score. The results shown that most of respondents were male (76.7%) at an average age of 41.98 years old. They were elementary school graduated (58.6%), with an average of 6.34 household members. Main occupation was agriculture (90.3%), an average annual income was 87,862.10 Baht per household, out of which 46,489.25 Baht was from selling of beef cattle. The total capital for raising beef cattle was at the average of 46,014.40 Baht per year and with the average of 15,998.31 Baht dept per household per year. Contract with agricultural extension officer was on the average of 3.85 time per year. More than half of the respondent (56.3%) were trained in beef cattle raising and member of community group (65.1%). The experience in rearing cattle range from 6 to 10 years. As regard beef cattle raising system, the labor used in the farm was from the respondents' household at an average of 2.45 labors per household. The average number of beef cattle per family was 11.4 heads, most of which was native breed (98.4%). The main feed for beef cattle was grass which was grown by farmers at an average of 4.25 hectares per household. Most of farmers (87.7%) can manage their own rearing system. The source of fund for buying the beef cattle was from respondents themselves (78.0%). Most of the farmers had their own land and grass flied to feed the cattle without any feed supplement (90.9%), beef cattle were vaccinated against foot-and-mouse disease once a year by the owners (63.1%). In conclusion, most of beef cattle raising farmer had

background of knowledge and practice in beef cattle raising. However, they lacked of feed management, disease prevention and breed management.

Keywords: raising beef cattle situation, farmers, Phonxay district, Luangprabang province

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ-สังคม และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในเมืองโพนไซ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) กลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 309 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 76.7 อายุเฉลี่ย 41.98 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 58.6 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 6.34 คน อาชีพหลักทำการเกษตรร้อยละ 90.3 มีรายได้รวมเฉลี่ย 87,862.10 บาทต่อปี รายได้จากการขายโคเนื้อเฉลี่ย 46,489.25 บาทต่อปี มีต้นทุนการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 46,014.40 บาทต่อปี มีภาระหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ย 15,998.31 บาทต่อปี เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อมีการติดต่อเจ้าหน้าที่เกษตรเฉลี่ย 3.85 ครั้งต่อปี ส่วนมากได้รับการอบรมการเลี้ยงโคเนื้อร้อยละ 56.3 เฉลี่ย 0.98 ครั้งต่อปี ได้รับข้อมูลข่าวสารในการเลี้ยงโคเนื้อร้อยละ 70.9 เฉลี่ย 5.74 ครั้งต่อปี เป็นสมาชิกขององค์กรหมู่บ้านร้อยละ 65.1 ทางด้านสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรพบว่าแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อเป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.45 แรงงานต่อครัวเรือน มีโคเนื้อที่เลี้ยงเฉลี่ย 11.44 ตัวต่อครัวเรือน ส่วนมากเป็นสายพันธุ์โคพื้นเมืองร้อยละ 98.4 มีการปลูกหญ้าเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 4.25 เอ็กดาต่อครัวเรือน เกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้ออยู่ระหว่าง 6-10 ปี มีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคเนื้อด้วยตัวเองร้อยละ 87.7 แหล่งที่มาของโคเนื้อได้มาจากการซื้อ

ด้วยตัวเองร้อยละ 78.0 รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อเป็นการเลี้ยงในพื้นที่ที่มีการปลูกหญ้าและได้ทำรั้วกัน โดยปล่อยเลี้ยงในพื้นที่ตลอดปีร้อยละ 78.0 การให้อาหารจะให้อาหารหยาบอย่างเดียวไม่มีการให้อาหารเสริมใด ๆ ร้อยละ 90.9 มีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยปีละครั้งร้อยละ 63.1 จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนมากมีพื้นฐานทางด้านความเข้าใจและการปฏิบัติในการเลี้ยงโคเนื้อ อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังขาดความรู้และการปฏิบัติในระดับที่ดีในด้านการจัดการอาหาร การป้องกันโรค และการจัดการเนฟพันธุ์

คำสำคัญ: สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกร เมืองโพนไซ แขวงหลวงพระบาง

คำนำ

ปศุสัตว์เป็นหนึ่งในสาขาเกษตรกรรมที่เติบโตเร็วที่สุดในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีรายงานว่า การขยายตัวของฝูงโคเนื้อเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี จาก 1.52 ล้านตัว ในปี พ.ศ. 2553 ถึง 1.81 ล้านตัว ในปี พ.ศ. 2557-2558 (Ministry of Planning and Investment: MPI, 2015) ในปี พ.ศ. 2561 ประชากรโคเนื้อของสปป. ลาวมีจำนวนประมาณ 2.04 ล้านตัว ซึ่งประมาณร้อยละ 98 เป็นโคเนื้อของเกษตรกรรายย่อย มีฟาร์มการเลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด 248 ฟาร์ม มีโคเนื้อที่เลี้ยงในระบบฟาร์มทั้งหมด 39,416 ตัว การกระจายตัวของประชากรโคเนื้อพบว่าประมาณร้อยละ 56 อยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 26 ในภาคเหนือ และร้อยละ 17 ในภาคใต้ (Department of Livestock and Fishery, 2019)

ในช่วงเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อมากขึ้น เนื่องจากประเทศต้องการให้การผลิตโคเนื้อเพื่อตอบสนองนโยบายการบริโภคเนื้อภายในประเทศให้มากขึ้น และนโยบายการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อส่งออกไปยังประเทศใกล้เคียงให้มากขึ้น โดยเน้นให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงโคเนื้อในรูปแบบฟาร์ม เพื่อให้ได้ตามมาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านพื้นที่และการจัดวางผังฟาร์ม ด้านโรงเรือน ด้านอาหาร ด้านน้ำ ด้านการบริหารจัดการฟาร์ม ด้านบุคลากร ด้านความสะดวกและปลอดภัย ด้านการจัดการสุขภาพสัตว์ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสวัสดิภาพสัตว์ ด้านการขนส่ง โรงเรือนเก็บรักษา การบันทึกข้อมูล อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของระบบการผลิต รูปแบบและเทคโนโลยีในการเลี้ยงแบบธรรมชาติไปเป็นระบบการเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในทิศทางที่เป็นอุตสาหกรรมและความทันสมัยยังมีความเชื่องช้า เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อไม่มีข้อจำกัดในด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อที่ถูกต้อง ทำให้พบปัญหาการระบาดของโรคบ่อยครั้ง เช่น โรคเป็นพิษในกระแสเลือด และโรคปากและเท้าเปื่อย รวมทั้งการขาดแคลนแหล่งฟีดอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง เกษตรกรขาดแหล่งทุนเพื่อมาลงทุนในการขยายจำนวนฝูงสัตว์ เจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญด้านการส่งเสริมยังมีขีดจำกัด ซึ่งส่งผลกระทบในเชิงลบต่อการผลิตโคเนื้อ ทำให้โอกาสในการส่งออกโคเนื้อของเกษตรกรรายย่อยไม่สามารถที่จะส่งออกได้ เนื่องจากโคเนื้อที่เลี้ยงยังไม่ได้มาตรฐานการเลี้ยงที่ถูกต้องตามที่ภาครัฐได้กำหนดไว้ (Department of Livestock and Fishery, 2019)

เพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์การเกษตร แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2559-2563) มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อ เพื่อตอบสนองการบริโภคเนื้อภายในประเทศ และส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ (MPI, 2015) เพื่อยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งออกไปต่างประเทศ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำเป็นต้องเพิ่มศักยภาพทางด้านความรู้ และแนวทางการปฏิบัติในการเลี้ยงโคเนื้อของตนเองให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เช่น ด้านการพัฒนารูปแบบการเลี้ยง

ที่มีการจัดการด้านอาหารที่ถูกต้อง การป้องกันโรคต่าง ๆ เพื่อให้มีการเจริญเติบโตดี มีคุณภาพและได้มาตรฐานการส่งออก รวมถึงความรู้ทางการตลาด เช่น การคำนวณต้นทุนและผลตอบแทน หรือสถานที่ทำการซื้อขายโคเนื้อด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบ 1) ลักษณะบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม 2) สถานการณ์การเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในเมืองโพนไซ แขวงหลวงพระบาง สปป. ลาว ว่าเป็นอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานปศุสัตว์ และกองส่งเสริมงานเกษตร แขวงหลวงพระบาง ในการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อให้เหมาะสมต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มประชากรตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตเมืองโพนไซ แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว ซึ่งมีทั้งหมด 1,366 ครัวเรือน กำหนดให้มีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นขั้นตอน เพื่อหาเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนในการเก็บข้อมูลการวิจัย จากสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 309 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) โดยมีลักษณะคำถามปลายเปิด และคำถามปลายปิด แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร แบบสัมภาษณ์ถูกนำไปทดสอบกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ก่อนนำมาแก้ไขและปรับปรุงให้ตรงกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด จากนั้นนำไปสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 309 ราย โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในเมืองโพนไซ แขวงหลวงพระบาง สปป. ลาว

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลสถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (IBM SPSS for window version 26)

ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ผลการวิจัยแสดงใน Table 1 พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนมากเป็นเพศชายร้อยละ 76.7 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 40.1 อายุเฉลี่ยของเกษตรกร 41.98 ปี มีสถานภาพแต่งงานร้อยละ 99.4 ระดับการศึกษาพบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับ

ประถมศึกษาร้อยละ 58.6 มีอาชีพหลักทำการเกษตรร้อยละ 90.3 ในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรครั้งนี้พบว่า มีสมาชิกเฉลี่ย 6.34 คนต่อครัวเรือน มีแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 2.45 แรงงานต่อครัวเรือน

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

จากข้อมูลที่แสดงใน Table 2 พบว่าเกษตรกรมีรายได้รวมอยู่ระหว่าง 9,187.28-363,957.60 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เฉลี่ยรายได้ 87,864.10 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เป็นรายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ย 68,874.06 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และรายได้้นอกจากการทำเกษตรเฉลี่ย 18,988.07 บาทต่อครัวเรือนต่อปี จากการขายโคเนื้อเฉลี่ย 46,488.90 บาทต่อครัวเรือนต่อปี มีต้นทุนการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 46,014.40 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เกษตรกรมีหนี้สินร้อยละ 38.8 มีภาระหนี้สินเฉลี่ย 15,998.31 บาทต่อครัวเรือนต่อปี

Table 1 Descriptive of personal data of the respondents (n=309)

Item	Frequency (person)	Ration (%)
Sex (male)	237	76.7
Age on average (31 to 40 year old)	127	41.1
$\bar{x}$ = 41.98; SD = 10.62; Min-Max = 19-80		
Marital status (married)	307	99.4
Education (elementary school upper and lower)	181	58.6
Agricultural occasion	279	90.3
Family member (higher than 6 person/family)	185	59.9
$\bar{x}$ = 6.34; SD = 2.02; Min-Max = 3-15		
Household labor (1-2 person/family)	219	70.9
$\bar{x}$ = 2.45; SD = 0.90; Min-Max = 1-8		

Table 2 A number of economic data of the respondents (n=309)

Item	Low - High	Frequency (average)
Family income (Baht/year)	9,187.28 - 363,957.60	87,862.13
Income earned from the agricultural sector (Baht/years)	9,187.28 - 254,416.96	68,874.06
Income from the cattle (Baht/year)	3,533 - 236,749	46,488.90
Income from the non-agricultural sector (Baht/year)	0 - 204,947	18,988.07
Total capital for cattle raising (Baht/year)	3,534 - 176,678	46,014.40
Debt family (Baht/year)	0 - 100,671	15,998.31

ข้อมูลทางสังคมของเกษตรกร

จากข้อมูลที่แสดงใน Table 3 พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อมากกว่าครึ่ง (70.9%) มีการติดต่อเจ้าหน้าที่เกษตรเฉลี่ย 3.85 ครั้งต่อปี ได้รับการอบรมการเลี้ยงโคเนื้อร้อยละ 56.3 เฉลี่ย 0.98 ครั้งต่อปี และได้รับข้อมูล

ข่าวสารทางการเกษตรร้อยละ 70.2 เฉลี่ย 5.7 ครั้งต่อปี ได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอร้อยละ 52.2 รองลงมาได้แก่ แผ่นโฆษณาร้อยละ 17.5 การเป็นสมาชิกองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้านร้อยละ 65.1 โดยพบว่าส่วนมากเป็นสมาชิกกองทุนการเลี้ยงโคเนื้อร้อยละ 68.5

Table 3 A number of social information status of the respondents (n=309)

Item	Frequency (person)	Percentage (%)
Contacted agricultural extension (time/year)	219	70.9
$\bar{x}$ = 3.85; SD = 3.05; Min-Max = 0-17		
Attending a training (time/year)	174	56.3
$\bar{x}$ = 0.98; SD = 1.02; Min-Max = 0-4		
Perceived agricultural information (time/year)	219	70.9
Officer	155	52.2
Poster	54	17.5
$\bar{x}$ = 5.74; SD = 6.60; Min-Max = 0-40		
Village organization member	203	65.7
Member of village animal raising fund	139	68.5

สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

จากข้อมูลที่แสดงใน Table 4 พบว่าจำนวนโคเนื้อที่เกษตรกรเลี้ยงเฉลี่ย 11.44 ตัวต่อครัวเรือน แบ่งเป็นโคเนื้อเทศเมียเฉลี่ย 7.18 ตัว และโคเนื้อเทศผู้เฉลี่ย 3.80 ตัวต่อครัวเรือน โคเนื้อที่เลี้ยงเป็นพันธุ์พื้นเมืองร้อยละ 98.4 เกษตรกรมีพื้นที่ในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 6.06 เฮกตาร์ต่อครัวเรือน แบ่งเป็นพื้นที่ในการปลูกหญ้าเฉลี่ย 4.25 เฮกตาร์ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 78.0 ในด้านการปฏิบัติด้วยตัวเองในการเลี้ยงโคเนื้อ มีมากถึงร้อยละ 87.7 แบ่งเป็นด้านการดูแลสุขภาพเฉลี่ย 2.42 ครั้งต่อปี รองลงมาได้แก่ การจัดการด้านอาหาร 1.05 ครั้งต่อปี

ส่วนการจัดการด้านแนวพันธุ์โคเนื้อพบว่าต่ำที่สุด 0.28 ครั้งต่อปี ด้านแหล่งที่มาโคเนื้อที่นำมาเลี้ยงส่วนมากได้มาจากการซื้อเข้ามาเลี้ยงด้วยตัวเองร้อยละ 66.3 รองลงมาได้มาจากโครงการช่วยเหลือร้อยละ 19.7 เกษตรกรมีประสบการณ์เลี้ยงโคเนื้ออยู่ระหว่าง 6-10 ปีคิดเป็นร้อยละ 38.5 ในด้านระบบการเลี้ยงโคเนื้อพบว่าเกษตรกรมีการปลูกหญ้าแล้วปล่อยโคแทะเล็มและมีคอกพักโคร้อยละ 78.0 ส่วนการให้อาหาร คือ ปล่อยให้โคเนื้อได้กินหญ้าที่ปลูกไว้ โดยไม่มีการให้อาหารเสริมใด ๆ ร้อยละ 90.9 และมีการทำวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยเพียงอย่างเดียวที่ร้อยละ 63.1

Table 4 Raising beef cattle situation of the respondents (n=309)

Item	Frequency (person)	Ratio (%)
Number of cattle reared (5-10 heads)	154	49
$\bar{x}$ = 11.45; SD = 6.05; Min-Max = 3-35		
Cattle breed type (Native breed)	304	98.4
Land area holding for cattle (lower than 5 ha/family)	188	60.8
$\bar{x}$ = 6.06; SD = 5.24; Min-Max = 1-50		
Land area holding for grass (lower than 5 ha/family)	188	60.8
$\bar{x}$ = 4.25; SD = 2.85; Min-Max = 1-20		
Self-practice with cattle reared (time/year)		-
Self-practice	271	87.7
Cattle health care	257	94.3
Cattle feed management	137	50.2
Cattle breed selection	62	22.9
$\bar{x}$ = 3.75; SD = 2.57; Min-Max = 0-16		

Table 4 (Continued)

Item	Frequency (person)	Ratio (%)
Source of cattle reared		
Bought	205	66.3
Government project	61	19.7
Experience in cattle reared (6 to 10 year)	119	38.5
Grass plantation		
No grassed plantation	68	28.0
Grass plantation	241	78.0
Type of feed for cattle		
Roughage/grasses	281	90.9
Roughage with supplement feed	23	7.4
FMD vaccination		
Do not FMD vaccination	114	36.9
Do FMD vaccination	195	63.1

วิจารณ์ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในเมืองโพนไซ แขวงหลวงพระบาง สปป. ลาว ส่วนมากเป็นเพศชาย อายุระหว่าง 31-40 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีอาชีพหลักคือ ทำการเกษตร ทั้งการปลูกพืชและเลี้ยงโคเนื้อ การที่เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชายและมีความรู้ต่ำ เนื่องมาจากการเลี้ยงโคเนื้อเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานในการปฏิบัติสูง มีความเข้าใจในด้านการรับรู้และชื่นชอบในการเลี้ยงโคเนื้อมากกว่าเพศหญิง นอกจากนั้นการเลี้ยงโคเนื้อไม่จำเป็นต้องอาศัยคนที่มีความรู้สูง แต่อาศัยประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อเป็นส่วนมาก (Yeamkong, 2016) ทั้งนี้ประชาชนส่วนมากมีอาชีพทำการเกษตร เนื่องจากเป็นพื้นที่สูงเหมาะแก่การทำไร่และเลี้ยงสัตว์ อีกทั้งในพื้นที่ยังเป็นเขตที่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมทำให้ประชาชนในพื้นที่นั้นไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกจากทำ

การเกษตร โดยอาศัยแรงงานหลักมาจากสมาชิกในครอบครัว

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อได้มีรายได้จากการทำการเกษตรเป็นหลัก รองลงมาได้แก่ การค้าขาย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรยังมีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อต่ำกว่าพื้นที่อื่น ๆ ของ สปป.ลาว จากรายงานของ Keolar and Intaruccomporn (2013) ที่รายงานว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในเมืองหนองแอ็ด แขวงเชียงขวาง สปป. ลาว มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ 116,992 บาทต่อปี อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมในรูปแบบการเลี้ยงโคขุน มีการยอมรับการส่งเสริมเทคนิคการเลี้ยงโคเนื้อจากภาครัฐทำให้มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้น ด้านหนี้สินร้อยละ 61.2 ไม่มีภาระหนี้สิน สอดคล้องกับการรายงานของ Manyseng and Sirisunyaluck (2011) ที่พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ส่วนมากไม่มีภาระหนี้สิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลี้ยง

โคเนื้อจะได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐผ่านโครงการช่วยเหลือจากต่างประเทศ รวมทั้งการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยากทำให้เกษตรกรไม่เลือกที่จะกู้เงินจากธนาคาร

ด้านสถานะทางสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ นั้น มีการติดต่อเจ้าหน้าที่เกษตรและได้รับข้อมูลข่าวสาร ในการเลี้ยงโคเนื้อ มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้ออยู่ระหว่าง 6-10 ปี สอดคล้องกับ Veeranant (2006) ที่รายงานว่า ประสบการณ์ทางการเกษตรมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโคเนื้อแบบเป็นการค้าของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ เกษตรกรได้รับการอบรมการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 0.98 ครั้ง สอดคล้องกับการศึกษาของ Reakdee *et al.* (2020) จำนวนการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับการใช้เปลือกข้าวโพดหมักเพื่อเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และยังมีรายงานของ Keolar and Intaruccomporn (2013) ที่พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอนองแสง จังหวัดเชียงขวาง สปป. ลาว มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อที่ถูกต้อง มีผลให้เกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ดีกว่าเกษตรกรที่ไม่มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ หรือได้รับข้อมูลข่าวสารใด ๆ

สภาพการเลี้ยงโคเนื้อพบว่า จำนวนโคเนื้อที่เกษตรกรเลี้ยงเฉลี่ย 11.44 ตัวต่อครัวเรือน เลี้ยงโคเนื้อเพศเมียมากกว่าโคเนื้อเพศผู้ เป็นเพราะมีเป้าหมายการเลี้ยงเพื่อผลิตลูกโคสำหรับการเลี้ยงต่อไป สอดคล้องกับรายงานของ Phongchongmit and Norrapoke (2019) พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่เลี้ยงโคเนื้อเพศเมีย โดยมีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงโคเนื้อเพศเมียเพื่อผลิตลูกขาย

ด้านพันธุ์โคเนื้อพบว่า ส่วนใหญ่เป็นโคเนื้อสายพันธุ์พื้นเมือง แตกต่างจากรายงานของ Keolar and Intaruccomporn (2013) ที่พบว่าเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อ

พันธุ์ลูกผสมในอำเภอนองแสง จังหวัดเชียงขวาง สปป. ลาว อย่างไรก็ตามสอดคล้องกับการรายงานของ Napaserth and Napaserth (2019); Boonprong (2015) ที่พบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ ใน สปป. ลาว ส่วนมากเป็นโคเนื้อสายพันธุ์พื้นเมืองอาจเป็นเพราะมีความทนทานต่อสภาพของอากาศในพื้นที่ และกินอาหารหยาบคุณภาพต่ำได้ดี ให้ลูกตก และทนทานต่อโรค

เกษตรกรส่วนมากมีพื้นที่ในการเลี้ยงและมีการปลูกหญ้าสำหรับการเลี้ยงโคเนื้อ เนื่องจากภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยได้ มีพื้นที่ในการเลี้ยงโคเนื้อตามนโยบายที่ต้องการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อผลิตเป็นสินค้าส่งออก ส่วนระบบการเลี้ยงเป็นแบบปล่อยแปลงทำรั้วกัน มีคอกให้โคเนื้อพัก การให้อาหารปล่อยให้โคเนื้อได้กินหญ้าที่ปลูกไว้ ไม่มีการให้อาหารเสริม ไม่มีการสำรองอาหารให้แกโคเนื้อในหน้าแล้ง เกษตรกรได้มีการปฏิบัติในการเลี้ยงโคเนื้อด้านต่าง ๆ ด้วยตัวเองเฉลี่ย 3.75 ครั้งต่อปี เช่น การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านอาหาร

ส่วนการจัดการด้านแนวพันธุ์โคเนื้อพบน้อยที่สุด มีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับรายงานของ Saengwong *et al.* (2020) ที่พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดแพร่มีพื้นที่ในการปลูกหญ้าอาหารให้โคและเลี้ยงแบบปล่อยในพื้นที่ แต่ยังมี การขาดอาหารในหน้าแล้ง ส่วนมากมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย ทั้งนี้ที่เกษตรกรมีความเข้าใจในพื้นฐานในการเลี้ยงโคเนื้อ เช่น การปลูกพืชอาหารสัตว์ ด้านการดูแลสุขภาพโคเนื้อ อาจเนื่องมาจากที่ผ่านมาเกษตรกรได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยผ่านโครงการช่วยเหลือการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อเป็นสินค้าในเขตภาคเหนือของ สปป. ลาว โดยเป็นไปในแนวทางการรายงานของ Umpapol *et al.* (2019) ที่ได้สรุปไว้ว่าการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองไทย สามารถช่วยพัฒนาระดับความรู้และการปฏิบัติในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในระดับเพิ่มขึ้นมาก หลังจากได้รับการฝึกอบรมและเข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจในระดับสูง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยของสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในเมืองโพนไซ แขวงหลวงพระบาง สปป. ลาว พบว่าการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย เป็นเพศชาย อายุ 31-40 ปี มากกว่าครึ่งมีการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถมศึกษา แรงงานที่ใช้ทั้งหมดเป็นแรงงานในครอบครัว มากกว่าครึ่งได้รับการอบรมและติดต่อกับเจ้าหน้าที่การเกษตรอำเภอ และเป็นสมาชิกกองทุนเลี้ยงโคเนื้อ มีรายได้จากการทำเกษตรกรรมจากการปลูกหญ้าและเลี้ยงโคเนื้อเป็นหลัก ส่วนในด้านระบบการเลี้ยงโคเนื้อนั้น ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการเลี้ยงปล่อยในพื้นที่ที่มีการปลูกพืชอาหารสัตว์ การให้อาหารโคเนื้อเกือบทั้งหมดให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว ไม่มีการเก็บรักษาพืชอาหารสัตว์ไว้สำรอง เกษตรกรมีความเข้าใจในการปฏิบัติในด้านการจัดการสุขภาพโคเนื้อด้วยตนเอง มีการฉีควัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยปีละครั้ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อสรุปจากผลการวิจัยนี้ว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่มีพื้นฐานด้านความเข้าใจและการปฏิบัติในการเลี้ยงโคเนื้อ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรยังขาดความรู้และการปฏิบัติในระดับที่ดีในด้านการจัดการอาหาร การป้องกันโรค และการจัดการเนวพันธุ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ที่ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยงโคเนื้อให้แก่เกษตรกร คือ ควรจัดให้มีการส่งเสริมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในด้านองค์ความรู้ และความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อที่ดีให้แก่เกษตรกร โดยจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้คำแนะนำด้านข้อมูลข่าวสารการเลี้ยงโคเนื้อที่เป็นระบบให้เกษตรกร ทั้งในเรื่องการจัดการอาหารที่ดี การป้องกันโรค การปรับปรุงพันธุ์ และการตลาด นักวิจัยควรศึกษาค้นคว้าในพื้นที่จริง เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการ

เลี้ยงโคเนื้อให้แก่เกษตรกรนำไปปรับใช้กับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงโคเนื้อ รวมทั้งการศึกษาเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการเพิ่มประสิทธิภาพของการเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ของเมืองโพนไซ แขวงหลวงพระบาง สปป. ลาว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณหัวหน้าและเจ้าหน้าที่ห้องการเกษตรกรรมป่าไม้ เมืองโพนไซ แขวงหลวงพระบาง ที่ได้อำนวยความสะดวกด้านพื้นที่ในการศึกษาวิจัย และขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษา และคำแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จด้วยดีทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

- Boonprong, S. 2015. **Beef Cattle Production for Thai's Farmers.** Bangkok: Livestock Promotion and Development Division, Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives. 84 p. [in Thai]
- Department of Livestock and Fishery. 2019. **Development on Cattle and Buffalo Production Plan of Lao People Democratic Republic, Year of 2020.** Vientiane Capital: Department of Livestock and Fishery. 7 p. [in Lao]
- Keolar, B. and W. Intarucamporn. 2013. Factors related to farmers' adoption in beef cattle raising extension in Nonghad district, Xieng Khouang province, Lao PDR. **Kaset J.** 29(3): 267-275.

- Manyseng, B. and R. Sirisunyaluck. 2011. Factors related to the adoption of crossbred beef cattle between native cow and red brahman bull of farmers in Vientiane capital, Lao PDR. **Kaset J.** 27(2): 137-143. [in Thai]
- Ministry of Planning and Investment. 2015. **The 8th Five-year National Socio-economic Development Plan (2016–2020)**. Vientiane Capital: Ministry of Planning and Investment. 184 p. [in Lao]
- Napasirith, P. and V. Napasirith. 2019. Current situation and future prospects for beef production in Lao People's Democratic Republic. **Asian-Australas J Anim Sci** 31(7): 961-967.
- Phongchongmit, T. and T. Norrapoke. 2019. The study on situation of beef cattle and satisfaction of farmers in Kalasin province. **KKU Veterinary Journal** 29(1): 15-22.
- Reakdee, P., W. Intaruccmporn, P. Prapatigul and M. Punyathong. 2020. Factors affecting adoption of maize husk silage applications for beef cattle raising of farmers in Mae Chaem district, Chiang Mai province. **Khon Kane Agriculture Journal** 48(Suppl.1): 401-408.
- Saengwong, S., W. Thannithi, J. Wichaporn and P. Intawicha. 2020. Producing quality beef from cattle in Phrae province: an assessment of the conditions, problems, and opportunities. **King Mongkut's Agr. J.** 38(2): 254-262.
- Umpapol, H., C. Songwicha, T. Jitrajak, A. Patkit and J. Sripandon. 2019. Raising native cattle in Thailand: status, problems, needs and the development of a model. **Pak. J. Nutr** 18: 413-420.
- Veeranant, R. 2006. **Influential factors on adoption of commercial beef cattle raising technology by farmers in Petchabun province, Thailand**. Master Thesis. Maejo University. 74 p. [Online]. Available <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1182539000015> (September 23, 2021).
- Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd. New York: Harper and Row Publication. 1130 p.
- Yeamkong, S. 2016. Efficiency development of beef cattle production of small scale farmers in Chattrakarn district, Phitsanulok province. **Rajabhat J. Sci. Humanit. Soc. Sci** 17(1): 28-34.